

EEDER

Edebi Eleştiri Dergisi

e-ISSN: 2602-4616

Ekim 2023, Cilt 7, Sayı 2

Atıf/Citation: İlhan, N. (2023). "Melanie Klein'in Nesne İlişkileri Kuramına Göre John Steinbeck'in Cennetin Doğusu İsimli Romanını İnceleme", *Edebi Eleştiri Dergisi*, 7(2), s. 501-521.

Nilüfer İLHAN*

Melanie Klein'in Nesne İlişkileri Kuramına Göre John Steinbeck'in Cennetin Doğusu İsimli Romanını İnceleme**

Analyzing John Steinbeck's East of Eden According to Melanie Klein's Object Relations Theory

ÖZ

İngiliz Psikanalistleri arasında yer alan ve Freud'un dürtü teorisinden etkilenen Melanie Klein (1882-1960), insanın kişilik yapısının, bebeklik/çocukluk çağında ilk olarak annesi ve sonrasında ailenin diğer bireyleri ile şekillendiğini ileri sürerek "nesne ilişkileri" kuramını ortaya koyar. Klein için nesne ilişkileri, beni/bebeği/çocuğu kendi içine kapanmaktan kurtarıp onu dış dünyaya çağırır ve sosyal bir varlık olmasını da sağlayan bir bilinç kazandırır. Klein, nesne ilişkileri kuramını geliştirirken; "bilinçdışı düşlem", "içe yansıtma", "bölme", "paranoid-şizoid konum", "depresif konum", "haset", "kıskançlık", "minnettarlık/şükran", "onarım" ve "oyun tekniği" gibi kavramlardan hareket eder. Bu bağlamda John Steinbeck'in (1902-1968) kardeş kıskançlığını konu edinen Habil ile Kabil mitinden yola çıkarak kaleme aldığı Cennetin Doğusu (1952) romanının, nesne ilişkilerinin incelenmesine uygun olduğu görülür. Romanda insanın bugünkü davranış biçimlerini anlamak için bebeklik döneminde annenin varlığının ya da yokluğunun ileri yaşamındaki tüm ilişkilere yansıdığını birbirinden farklı aile tipleri üzerinde görmek mümkündür. Bu çalışma, romandaki bebeklik ve çocukluk döneminde ailesinden sevgi alarak iyi nesnelere büyüyen bireylerin yanı sıra, ailesinden sevgi alamayan bireylerin nasıl bir davranış tarzı geliştirdiğini, aynı ailede yetişen kardeşlerin de doğuştan sahip olduğu iyilik ve kötülük gibi özellikleri nesne ilişkilerine ne şekilde yansıttığını temel alır.

Anahtar Kelimeler: Melanie Klein, Nesne İlişkileri, Freud, John Steinbeck, Roman.

ABSTRACT

Melanie Klein (1882-1960), who is among the British Psychoanalysts and influenced by Freud's theory of drive, puts forward the theory of "object relations", claiming that the personality structure of the human being is first shaped by his mother and later by other members of the family during infancy/childhood. For Klein, object relations provide a consciousness that saves me/baby/child from being introverted and calls them to the outside world and enables them to become a social being. Klein, while developing object relations theory; concepts such as "unconscious phantasy", "introjection", "division", "paranoid-schizoid position", "depressive position", "envy", "jealousy", "gratitude", "repair" and "play technique". it moves. In this context, it is seen that John Steinbeck's (1902-1968) novel East of Eden (1952), based on the myth of Abel and Cain, which deals with sibling jealousy, is suitable for examining object relations. In the novel, it is possible to see on different family types that the presence or absence of the mother in infancy is reflected in all relationships in her later life in order to understand the current behavior patterns of human beings. This study is based on how individuals who grow up with good objects by receiving love from their families during infancy and childhood in the novel, as well as individuals who cannot receive love from their families, develop a behavioral style, and how siblings who grow up in the same family reflect their innate characteristics such as goodness and evil to object relations.

Keywords: Melanie Klein, Object Relations, Freud, John Steinbeck, Novel.

* Doç. Dr. Yozgat Bozok Üniversitesi-Fen-Edebiyat Fakültesi-Türk Dili ve Edebiyatı, nilufer.ilhan@bozok.edu.tr ORCID:0000-0001-6343-2220

**[Araştırma Makalesi], Geliş Tarihi: 28.07.2023 Kabul Tarihi: 15.10.2023 Yayın Tarihi: 26.10.2023 DOI: 10.31465/eeder.1334330

Giriş

İngiliz Psikanaliz ve İngiliz Nesne Okulu'nun kurucu isimlerinden Melanie Klein (1882-1960), hekim olmamasına karşılık psikanalizme ilgi duyan, insanın kişilik yapısını, bebeklik/çocukluk çağında başta annesi olmak üzere aile ilişkilerinin şekillendirdiğini savunan ve yaşam boyu ilk nesnelere farklı ilişki biçimlerini yönlendirdiğini belirterek “nesne ilişkileri” kuramını ortaya koyan bir psikanalistir. Klein'in anne-bebek ilişkisinin gözlemine dayanan ve uzun bir analiz sürecini kapsayan bu kuramı sahiplenmesi, özel yaşamının bir yansıması olarak düşünülür. Çok çocuklu bir ailede büyürken annesi ve babasının kardeşlerine olan yaklaşma biçimi, kardeşlerini erken yaşta kaybetmesi, kendi ve arkadaş çocuklarının davranışlarına odaklanması nesne ilişkileri kuramının temelini atmasına ve geliştirmesine katkı sağlar. Çocukluğundan itibaren anne-çocuk ilişkisini gözlemleyen Melanie Klein'in düşüncelerini açığa çıkarması ve psikanalitik bağlamda dikkate sunmasında, Freud'un insan davranışlarını anlamak için çocukluğu, geçmişi ve bilinçdışını gerekli bir koşul olarak öne sürmesinin etkisi söz konusudur (Klein, 2014: 19). Bununla birlikte Klein, Freud'un 1905 tarihli “Cinsellik Kuramı Üzerine Üç Deneme” başlıklı çalışmasında yer alan dürtülerin insan davranışını biçimlendirdiği görüşünden etkilenir ve psikanaliz sahada Freud'un takipçisi unvanını alır. Buna karşılık Klein, Freud gibi haz ilkesini merkeze almak yerine, bebeğin davranışını belirleyen ilk etkenin anne ilişkisi olduğunu söyleyerek klasik dürtü kuramının varlık bulduğu ödipal üçgeni ikili bir zemine kaydırır. Ayrıca Klein, Freud'un yetişkinler üzerinde çalışıp serbest çağrışım yöntemiyle çocukluğa gitmesinin aksine, bebek ve çocuk davranışlarını yakın merceğe alır ve analizinin ana konusu hâline getirmekle Freud'dan ayrılır.

Klein, eşinin işi nedeniyle gittiği Macaristan'da Freud'un öğrencisi Doktor Sandor Ferenczi'nin yardımıyla psikanalitik ilke ve tekniklerini çocuk tedavisinde kullanır. Klein'in, 1914 yılında Freud'un “Düşler Üzerine” metnini yorumlaması onun psikanalizme merak duyması olarak yorumlanır (Habip, 2012: IX). 1919 yılında yayımladığı “Bir Çocuğun Gelişimi” isimli çalışması, psikanalitik çevrede büyük bir yankı uyandırır. Berlin Psikanaliz Enstitüsü'nden davet alan Klein, Freud'un yakın arkadaşlarından Karl Abraham'la tanışır ve çalışmalarını ilerletme olanağı yakalar. Ancak Klein'in hekim olmaması ve anne-çocuk ilişkisine getirdiği yorumlar, klasik psikanalitikler tarafından kabul görmemesi ile sonuçlanır. Klein'in isminden söz ettirmesi ve çalışmalarına serbestlik tanınması ise İngiliz Psikanaliz Cemiyeti'nden aldığı davetle İngiltere'ye gitmesi ile gerçekleşir. Klein'in anne-çocuk ilişkisine dair yaptığı gözlemleri ve “ben”in oluşumunun ötekiyi gerekli kıldığına yönelik tespitleri “nesne ilişkisi” olarak tanımlanır. Klein'in ortaya attığı nesne ilişkileri kuramı, düşüncelerinin yayılmasına ve öncü isim olarak tanınmasına katkıda bulunurken ego kuramcısı olarak kendinden söz ettiren ve klasik dürtü tekniğini sürdüren Freud'un kızı Anna Freud ile karşı karşıya gelmesine de neden olur. Anna Freud'a göre bir bebeğin bilinçsiz zihnini analiz etmek çok da sağlıklı sonuçlar doğurmayacaktır. Bu nedenle “Klein'in çalışmaları bebek/çocuk psikanalizi hakkında insanların varsayımlarına ve inançlarına meydan okur. Çünkü pek çok kişinin tabu ve gizli kalmayı tercih edeceği insan deneyimini inceleme alanına çağırır” (Harris, 1997: 15). Buna karşılık Klein'in “her şeyden önce ilişki vardır” anlayışına dayanan “nesne ilişkileri kuramı” ya da “kişilerarası ilişkiler kuramı”, Ronald Fairbairn (1889-1964) ve Donald Winnicott (1896-1971) gibi çocuk psikanalitiklerini de etkilemeyi başarmıştır.

Klein’in insan kişiliğini anne-bebek arasındaki bağla ilişkilendirdiği, insanın ileri yaşamında olumlu yahut olumsuz davranış modelinin ilk kökensele ilişki biçimine göre sergilendiğini belirttiği “nesne ilişkileri”, nesne/anne/öteki olmadan “benin” gelişiminden söz etmenin mümkün olamayacağına işaret eder. İçe yansıtılan bu ilksel nesne, “ben”de güvenli bir biçimde kök saldıgı sürece, olumlu kişilik ve sonrasında da kendilik gelişiminin temellerini atar. Nesne ilişkileri, beni/bebeği/çocuğu kendi içine kapanmaktan kurtarıp onu dış dünyaya çağırır ve sosyal bir varlık olmasını da sağlayan bilinçlilik hâli kazandırır. İnsanın henüz doğmadan anne karnında semiyotik bir yaşama sahip olmasının kendi dışında bir varlığı gerekli kılması, “benin” oluşumunun her aşamasında ötekinin önemini açığa çıkarır. Ben/bebek/çocuk; kendi dışında hem bağımlı hem de farklı olduğunu düşündüğü nesne ile ilişkisini içselleştirip fiziksel ve psikolojik büyüme sürecini başlatır. Emmek, tatmak ve koklamak gibi fiziksel ihtiyaçlarını anne ile geliştirip kendilik bilinci edinirken annenin yokluğunda ikame nesnesi olarak gördüğü emzik, biberon, oyuncak ve battaniye gibi nesnelere de ikili ilişkinin dışına çıkar. Bebeğin anne memesiyle başlayıp sonrasında diğer nesnelere girdiği ilişki biçimi, onun ileri yaşamını belirlemede öncü rol üstlenir. Klein’e göre bebekliğe ait tüm bu duygu ve düşlemler, zihinde iz bırakır; bu izler zamanla silinmez, saklanıp biriktirilir, etkin kalır, bireyin duygusal ve entelektüel hayatı üzerinde devamlı ve güçlü bir etki yapar (Klein, 2012: 219). Ödipal öncesi gelişim süreçleri ve ilişkileri üzerine yoğunlaşan nesne ilişkileri kuramı, insanın bebeklikten itibaren hem kendi dışında bir öteki hem de kendi içsel ötekiyle karşılaşma ve çarpışma durumunun oluşturduğu psikeye odaklanır. İç ve dış dünyadaki ötekilerin çarpışma ve karşılaşma anı ise Jung’un gölge olarak (Fordham, 2011: 64-67) nitelediği arketipten başka bir şey değildir. Klein, insanın içindeki ötekiyi ve karanlık tarafı temsil eden gölgenin, aynı zamanda kişinin arzu ettiği nesnelere kendisinin değil de yakın çevresinde bir başka kişinin sahip olduğunu görmesinin bebeklik döneminde ortaya çıktığını vurgular.

Anne ile bebek arasındaki ilişkilerin yaşamı mühürlediğini dile getiren Klein, nesne ilişkileri kuramını geliştirirken; “bilinçdışı düşünme”, “içer yansıtma”, “bölme”, “paranoid-şizoid konum”, “depresif konum”, “haset”, “kıskançlık”, “minnettarlık/şükran”, “onarım” ve “oyun tekniği” gibi kavramlardan hareket eder. Bebeğin ölüm ve yaşam dürtüsü gibi ikili karşıtlıklarla dünyaya geldiği düşüncesini savunan Klein, bu karşıtlıkların bebeğin düşlemini harekete geçirdiğini, saldırganlık ve güç istemi doğurduğunu belirtmekle diğer psikanalistlerden farklı bir yaklaşımda bulunur. Ona göre bebek, dış dünyada olan her şeyi düşleminde kendi içine almaktadır. Bebeğin dış dünyayla olan ilişkisini sağlayan unsur ise ağızdır. Ağız, sadece sütü almaya yarayan bir araç değil aynı zamanda dış dünyayı da içine almasını sağlayan ana kanalı oluşturur. Başlangıç olarak annenin memesi, daimi arzu nesnesidir ve bu yüzden içe alınacak ilk şeyi temsil eder. Anne memesine ağızla ulaşan ancak onu orada istediği ve yeterli seviyede bulamadığı zaman düşlemini harekete geçiren bebek, meme oradaymış gibi hayal eder yahut da saldırgan bir tavır sergiler. Bebeğin kurduğu “hoş düşlemler” gerçek doyuma eşlik eder, “yıkıcı düşlemler” ise engellemeler ve bunların uyandırdığı nefretle birlikte ilerler. Bebek, memeye ilgili olarak engellendiğini hissettiği anda düşleminde memeye saldırır. Zihninde memeye karşı kurduğu düşü, emme sırasındaki yıkıcı tavırları ile gösterir. Özellikle dış çıkarma dönemine yaklaştıkça, düşlemleri daha çok ısırma, koparma, çiğneme içerikli olup memeyi yok etme amacı taşır. Klein, bu analiziyle bugün yetişkinlerde görülen başkaları üzerinde iktidar kurmak ve saldırmak eyleminin kökenini bebekliğe bağlar. Bu bağlamda Klein, bebeğin yaşamda kalabilmek için nesne/anne üzerinde egemenlik kurma edimine yansıtılmalı özdeşleşim adını verir. (Aktaran Göka

vd, 2006: 48). Klein'e göre yansıtımlı özdeşleşim, bebeğin olumsuz ve eksik yanlarını anneye yükleyerek anneyi bu ihtiyaçları karşılamak için harekete geçirmek ve onun davranışlarını yönlendirmek demektir. Bebeğin hayatta kalma dürtüsü, bebeği hem kendi benliğine eklemekle hem de farklı bir varlık olarak düşündüğü annesine yaklaştırmakla nesne ilişkilerini kaçınılmaz kılar.

Klein, nesne ilişkileri kuramının temelini; bebeğin dünyaya geldikten sonra beslenmek için gereksinim duyduğu anne memesi ile başlatır. Freud'un, çocuğun ilk aşk nesnesinin anne memesi olduğunu belirtmesi, nesne ilişkilerinin kurulmasında anne ile çocuk arasındaki etkileşim ve bağın önemini ortaya çıkarır. Oral bir temasla ilişkiye geçilen anne memesi, besin kaynağı ve daha derin bir anlamda yaşamın kaynağı olmasının yanı sıra "benin çekirdeğini" oluşturur. Klein, arketipsel bir işlevi bulunan anne memesinin, bebekte haz sağlamanın yanı sıra, psikolojik bir erginlenmeye de katkıda bulunduğunu hatta bu doyumun cinselliğin ilk ifadesine karşılık geldiğini dile getirir (Klein, 2012: 219). Anne memesi, bebeğin doğum öncesinde anneye kurduğu sembiyotik yaşamın, doğum sonrasında devam etmesini sağlayan en güçlü nesneyi temsil eder. Bebek için dünyaya gelerek "yitik cennetini/anne rahmini" yitirmenin neden olduğu travmayı aşmanın yolu, fiziksel ve psikolojik olarak büyümesine yardımcı olan memeden geçer: "Böylece iyi meme içe yansıtılır ve benin parçası olur; başlangıçta annenin içinde olan çocuk şimdi anneyi kendi içine taşır" (Klein, 2014: 20). Melanie Klein, anne memesinin sağladığı sütün salt beslenme ihtiyacını gidermediğini aynı zamanda bebeğin düşlemini harekete geçirdiğini vurgular. Ona göre bebek, bütün içgüdüsel arzularını ve bilinçdışı fantezilerini anne memesine yükler.

Bebek, doyum sağladığı ve haz aldığı anne memesini, zihninde iyi meme-iyi anne şeklinde algılamaya başlar. Açlığını gideren ve güvenliğini sağlayan iyi anne memesini; cömertliğin, umudun, inancın ve korunmanın simgesine dönüştürür. Bebek, zamanında ulaşamadığı, yeterince doyum sağlayamadığı ve açgözlülük hissiyle yaklaştığı anne memesini ise kötü meme-kötü anne biçiminde algılayarak bilincinde bölünmeyi kaçınılmaz kılar. Klein, bebeğin bilincindeki bu bölünmeyi paranoid-şizoid konum olarak yorumlar. Başlangıçta inişli ve çıkışlı ruh hâlini sergileyen söz konusu konum, bebeğin ileride aile bireyleri olmak üzere dış çevreyle de ilişkisini belirleyecek ilk kökeni içinde barındırır. Bebeğin zihnine, bir nesnenin tümünden iyi yahut tümünden kötü olmadığı düşüncesi, memeden aldığı doyum ve doyumsuzlukla yerleşir. Doyum aldığında memeyi-anneyi sevgi, doyum alamadığında ise memeyi-anneyi nefret nesnesi olarak algılar. İsteddiği anda memeye ulaşamayan bebek, düşlerini harekete geçirir ve onu zihninde yok etme eyleminde bulunur. Buna karşılık düşleminde yok ettiği nesnenin yok olmasını arzu etmesi, bebeğin kendini suçlamasına neden olur. Klein'in depresif bir konum olarak adlandırdığı bu süreçte bebek, nesneye zarar verdiği korkusuna kapılır. Çünkü hem besin kaynağı hem de haz aldığı nesnenin iyi yönlerini bir kenara iterek düşleminde ona saldırdığı için suçluluk duygusuyla karşı karşıya gelir. Bu saldırıdan iyi nesnenin/memenin/annenin yok olduğunu, kendisinin ise kurtulduğunu düşünür. Ancak bu durumun yarattığı hoşnutsuzluk, bebeği iç dünyasında da nesnelere yok olduğu hissine götürerek onda tükenmişlik ve boşluk duygusu oluşturur. Bir yandan kötü nesne tarafından zulmedilme kaygısı ve bu kaygıya karşı geliştirilen belirli savunmalar, diğer taraftan da sevilen iyi nesneye duyulan özlem, bebeği depresif konuma sürükler. Klein'e göre bebeği bu düştüğü suçluluk ve depresif konumundan kurtacak durum ise zihninde yeniden iyi memenin varlığını kurmaktır: "Eğer bebek, yıkıcı düşlemlerinde annesini ısırarak ve parçalayarak yaralamışsa, kısa süre sonra parçaları tekrar bir araya getirdiği ve

annesini onardığı düşlemler kurabilir” (Klein, 2012: 233). Bebek kurduğu düşlemler aracılığıyla, annesinin kendisine iyi memeyi verdiğini, sevgiyle yaklaştığını, “kayıp cennete” tekrar kavuştuğunu, kötü ve zulmedici düşüncelerden uzaklaştığını hayal eder.

Klein’e göre bebeklik döneminde görülen bir başka davranış biçimini ise bebeğin yeterince doyum alamadığında, anneye ait olarak düşündüğü memeye karşı hasetlik beslemesi oluşturur. Bebek için meme ile özdeşleşen anne; iyi memeye ait olan sütü, sevgiyi ve şefkati kendine saklıyor ve dolayısıyla kötüleşiyor. Bu şekilde bebek, nefret ve haset duygularını kötü ve cimri olarak gördüğü memeye yönelerek zihninde bölünme ile karşılaşır. Klein’in analiz ettiği bebeğin duygu karmaşası yaşayan bu dünyası “iyi ve kötünün, sevgi ve nefretin ebedi mücadelesine sahne olan bir savaş alanı gibidir” (Soylu, 2020: 40). İnsandaki haset duygusunun ilk kökeni, bebeğin, sınırsız süt ve sevgi kaynağı olarak zihninde kodladığı anne memesine dayanır. Anne ile memeyi henüz ayıramayan bebek, annenin memeye sahip olduğunu ve haz nesnesini sınırsız kullandığını düşünerek haset duygusuna engel olamaz. Klein’in bebeğin anne memesine karşı haset beslendiğine dair düşüncelerinde, Freud’un penis hasedi yorumunun etkisi bulunur. Freud, penis eksikliğinin küçük kız çocuğunda uyandırdığı duygudan yola çıkarak kız çocuğunun kendinde olmayan bu uzva duyduğu imrenmeyi penis hasedi olarak yorumlar (Parman, 2021: 33). Klein ise bebekteki hasedin oluşum evresinin anne memesiyle başladığına işaret etmekle oral bir ilişkinin başladığı dönemi esas alır. Hasedin, bebekte anne memesine sahip olmak istemesinin saldırganlığı da ortaya çıkardığını ileri sürer. Bu noktada Klein hasedi “arzulanan bir şeyin başka birine ait olduğu ve bize değil de ona haz verdiği inancının sebep olduğu kızgın bir duygudur; istenen şeyi sahibinden çekip alma ya da bozma, kirletme amacı taşır” (Klein, 2014: 23) şeklinde yorumlar. Beslenme dürtüsüyle varlık bulan haset, salt anne memesine yönelik olması ile bir kişiye karşı beslenen öfke biçimini yansıtır. Bebeğin olumsuz ve yıkıcı düşlemiyle gerçekleşen haset, iyi memeden zevk almasını ve kendini güvenli bir kucakta hissetmesini de engeller. Melanie Klein, hasedin yedi ölümcül günahın sayılmasının birçok olumsuz duygunun da ortaya çıkmasında etkin bir rol aldığını söyleyerek bunun haklı psikolojik sebeplerle belirlendiğini ileri sürer. Ona göre haset, açgözlülüğü ve kıskançlığı da beraberinde getirir. Memeye annenin verdiği ölçüde değil tümünden sahip olmayı istemekle açgözlülüğünü ortaya koyan bebek, memeyi içselleştirerek denetimi sağlayacağını ve memede bulunan tüm iyiliğin kendine geçeceğini düşünür. Bilinçdışı yer alan açgözlülüğü ile memeyi boşaltmaya, kurutuncaya kadar emip tüketmeye ve tümüyle yutmaya yönelik bir isteğe sahip olur. Klein, hasetten beslenen kıskançlığın ise bebeğin iki kişiyle giriştiği ilişki biçiminde üçüncü kişinin araya girip “sevilen nesnenin kaybedileceğini” düşünerek nesne ilişkilerinde üçüncü bir kişinin varlığıyla belirdiğine vurgu yapar. Bu bağlamda anne ile bebek/çocuk arasına, babanın ve diğer kardeşlerin girmesi kıskançlık duygusunun oluşmasına neden olur.

Bebekte anne memesine karşı oluşan haset duygusunun tetiklediği kıskançlık, babanın anneye yaklaşmasıyla birlikte farklı biçime evrilir. Kimi bebek, babanın memeyi-anneyi elinden alacağından korkarak babayı kendine rakip olarak görmeye başlar. Klein, ilk altı aylık dönemde görülen bu kıskançlık hallerini Oidipus kompleksinin düz ve ters biçimlerinin ilk evresi olarak analiz eder. Erkek bebeğin anneye, kız bebeğin ise babaya karşı eğilimi Oidipus kompleksinin düz şeklini içerirken erkek bebeğin babaya, kız bebeğin ise anneye aşırı düşkünlüğü tersine dönmüş kompleksi açığa çıkarır (Klein, 2014: 42-43). Bebek, üçüncü bir nesne olarak gördüğü babayı, anne memesinin içine giren penis olarak düşlemekle onu düşman yahut rakip olarak

algılar. Besin kaynağının sadece kendisine ait olmadığını, baba gibi başkalarının da bundan faydalandığını düşünmesi bebeğin kıskançlık duygusunu artırır. Ancak bebeği bu olumsuz düşleminden kurtaracak kişi ise bebeğe sevgisini gösterecek ve onunla kurduğu ilişkiyi sağlam temeller üzerine attığını hissettirecek olan annesidir.

Klein, bebeğin annesinin yanında babası ve kardeşlerini gördükten sonra kıskançlık hissine sahip olmasının zamanla olumlu bir davranış biçimine evrileceğinin de altını çizer. Çünkü memeden-anneden başka hiçbir nesne ile iletişime geçmeyen ve memeyi-anneyi zihninde fetişleştiren bebek, başka nesnelere de varlığının farkına varır. Anne memesinin salt kendine ait olmadığını ve bundan başkalarının da faydalandığını düşünerek iyi nesnenin bölünebileceğini düşler (Klein, 2014: 43). Annenin bölünebileceğini düşlemesi kadar kendisinin de sahip olduğu sevgiyi başkalarına aktarabileceğini yahut onlardan da sevgi alacağını zihninde kurgulamaya başlar. Bebeğin sevgiyi anneden başka nesnelere kaydırması, oral bir haz elde ettiği annenin merkezi konumunu yitirmesi ile sonuçlanır.

Kıskançlık duygusuna sahip kız çocuğu ise zamanla ilk nesne anneden babaya doğru yönelerek babayı elde eden anneyi kendine rakip olarak görmeye başlar. Annesi gibi babaya ve babadan doğacak çocuklara sahip olmanın düşünüyü kurar. Bu şekilde anne memesine duyduğu hasedi, babanın penisine aktararak onu başkalarıyla paylaşmamayı arzular. Kız çocukta, annenin rolünü üstlenme düşüncesiyle kurulan özdeşlik, ona sorumluluk duygusu edinme ve “ben”ini yüceltme anlamını kazandırır. Ancak bu yüceltmeye haset ve kıskançlık duyguları eşlik ettikçe, babayı anneden korumak ve ona sahip olmak duygusu daha da güçlenir. Bu bağlamda kız çocuk, rakip olarak gördüğü anneyi, babadan kıskanarak onu penisten yoksun bırakmak ister. Klein, bebeklik sürecinde başlayan bir kadının diğer bir kadınla girdiği bu mücadelenin, ileride sevilen bir erkeğin yakınında bulunan tüm kadınlara yönelerek sürdürdüğünü ve hep bir zafer duygusu içerdiğini ileri sürer: “Böylece kızın daha sonra erkeklerle ilişkisinde yaşadığı her başarı, bir başka kadına karşı kazandığı bir zafer olur. Görünür bir rakip olmadığında bile geçerlidir bu, çünkü o zaman da rekabet erkeğin annesine [gelin-kaynana çatışmaları] yöneltilmiştir” (Klein, 2014: 46). Kimi kız çocuklarında ise anneye karşı hissedilen nefretin baba sevgisine yönelmesi, babayı iyi nesne konuma getirip anne nefretini azalttığı gibi başka nesnelere de ilişki biçimini çoğaltır.

Hasetlik duygusuyla baş etmek için mücadele veren bebek, kimi zaman nesneye/anneye/memeye zarar vermek, bozmak ve kirletmek yerine, onu kısmen de olsa idealleştirme yoluna gider. Ancak kırılmalı bir sürece işaret eden bu idealleştirmede, nesnenin iyi olması da hasetlik duygusunu besler. Yeterli oral doyuma ulaşmadığını düşünen bebek, bu süreci atlatmak için genital bölgeye yönelerek arzu nesnesinin sağlayacağı doyumun peşine düşer. Melanie Klein'e göre doğumdan itibaren özellikle erkek bebeklerde genital arzu ile karşılaşılır. Anne memesinden yeterli doyum alamadığını düşünen bebek, oral doyumdan genital doyuma geçiş yapar. Erken bir dönemde yaşanan bu geçiş süreci, bebeğin zihnini ideal olan nesnenin ne olduğu sorusu ile karıştırır: “Orallikten kaçış üzerine kurulmuş bir genitallik güvensiz ve dengesizdir, çünkü oral hazzın sakatlanmasından doğan kuşku ve hayal kırıklıkları da bu genitallığe devredilmiştir” (Klein, 2014: 40). Klein için nasıl ki yetişkinlerdeki saldırganlık, aç gözlülük, kıskançlık ve ölüm-kalım dürtüsü meme ile başlıyorsa, yoğun bir libido duygusu da memeden yeterince beslenemeyen erkek bebeğin oraldan genital kaymasıyla kendini açığa çıkarır.

Bebeğin idealleştirme hedefi güderek kendi bedenine yahut babası ve kardeşleri gibi yeni nesnelere yönelmesi, anne sevgisini alabileceği “ikame nesne” arayışından kaynaklanır. Yeni

nesnelere hem haset ettiği hem de kıskandığı annenin eksikliğini ve onu yitirmenin oluşturduğu boşluğu doldurma çabasından başka bir şey değildir. Bu bağlamda yeni nesnelere, sevgi ve şükran duygusunun gösterileceği varlıklara dönüşür. Babaya ve diğer nesnelere yönelme, aynı zamanda annenin-memenin değersizleştirilmesini beraberinde getirir. Değersizleştirilen nesne, haset duyulacak nesne olmaktan çıkar. Bebek, değersizleştirme duygusuna sahip oldukça idealleştirdiği ve ikame nesnesi olarak gördüğü birçok nesneyi de değersizleştirmeye başlar. Klein, bebeğin hasede karşı geliştirdiği savunma yöntemleri olarak ileri sürdüğü değersizleştirme yanına hasedin tersine çevrilmesini de ekler. Hasedi tersine çevirme yöntemi, ileriki yaşlarda kişinin kendi başarısının, sahip olduklarının ve iyi talihinin başkalarının hasedini kendi üzerine çekmesidir. Başkalarında ve özellikle de sevilen nesnelere haset uyandıracak korkusuna ve suçluluk duymasına neden olur (Klein, 2014: 67). Böylece kişi/ben, başkalarında haset oluşturacak korkusuyla elde ettiği başarılarından, zaferlerinden ve sahip olduğu nesnelere zevk almayı bir kenara bırakarak bu düşünceleri içinde barındıran kişilere karşı kızgınlık hissetmekle hasedi kendi benliğine yerleştirir.

Memeden yeterince doyum alamayan ve haset duygusu güçlenen bebeklere karşılık, memeden zamanında beslenen, sevgi ve şefkat duygularını içselleştiren bebekler ise memeyi iyi nesne olarak algılamakla şükran duygusuna sahip olurlar. Şükran, bebeğin ilk nesne olan anneden başlamak üzere ileride yaşamına girecek olan diğer nesnelere iyiliği ve güzelliği görmesini sağlayan, kişiliğin ve kendiliğin olumlu yapılanmasına katkı sunan bir duygudur. Bebekte güçlü bir şükran duygusunun oluşmasını; nesnenin/annenin onu memnun etmesi, sütüyle zevk vermesi, sarılması, okşaması, oyun oynaması, konuşması ve gülümsemesi sağlar. Bebek için iyi annenin verdiği süt, onu ölüm dürtüsünden koruyan eşsiz bir armağan olarak görülür. Bebek, ihtiyacı olan sütü, sevgiyi, şefkati aldıkça ve güveni hissettikçe şükran duygusunu da sağlamlaştırır. Klein, bebeğin süttten aldığı zevkin Freud'un "bebeğin süt emmekten duyduğu mutluluğun cinsel doyumun ilkörneği" (2014: 31) olduğu görüşünü hatırlatarak şükranın sevgi ve aşk ilişkilerine de yansıdığını dile getirir. Klein, bebekte süt emmekle sağlanan şükran duygusunun aşk ve sevgi ilişkilerinin kökenini ileri sürmekle de (2014: 31) nesne ilişkilerine aşk bağlamında yaklaşan Otto Kernberg'i etkiler.

Melanie Klein'in bebeğin psikolojisini, anne memesi üzerinden gözlemleyip insanın ilk kökensel davranışlarını anne ile bebek arasındaki ilişki üzerinden açıklamasıyla birlikte, çocuğun da bilinçdışını ortaya çıkarmak ve bastırılmış deneyimlerine erişmek için oyun analizi yöntemini kullanması oyunu kavramlaştırmasını sağlar. Psikanaliz tarihinde nevroitik korkuları olan bir çocuğun bilinçdışını oyunla değil de ailesi ve kendisiyle konuşarak yüzeye çıkarma yöntemi Freud'un beş yaşındaki bir çocuğu analiz ettiği *Küçük Hans Vakası* (1909) ile başlar. Bu çalışmada Freud, çocuğu hem konuşarak hem de rüyalarından hareket ederek serbest çağrışım yöntemini kullanır. Klein'in oyunla çocuğu analiz etme yönteminde ise Freud'un söz konusu çalışmasıyla birlikte *Sanat ve Sanatçılar Üzerine* (1907) başlıklı çalışmasında "çocuğun en sevdiği ve üzerinde en çok durduğu uğraş oyundur. Oyun oynayan bütün çocuklar, oynadıkları oyunlarla kendilerine özgü bir dünya yaratır; daha yerinde bir deyişle, yaşadığı dünyanın nesnelere kendi beğenisine uygun olarak kurduğu yeni bir düzen içine yerleştirir" (Freud, 2012: 104) sözlerinin etkisi bulunur. Klein'e göre de çocuk, oyunlar yoluyla düşlerini, arzularını ve aslında yaşadıklarını sembolik bir yolla dile getirir. Böylelikle çocuk, adeta rüyalarda alışık olduğumuz benzer dili, benzer arkaik ve filogenetik olarak edinilmiş ifade biçimini kullanır

(Klein, 2020: 31). Melanie Klein için çocuğun oyunu ve oyunda kullandığı nesnelere aslında rüyalar gibi yorumlanmalıdır. Çocuk kendini en iyi ifade ettiği araç olan oyunda konuşur, hareket eder, kendi ve ailesi ile ilgili ipuçlarını nesnelere ve oyunda kurduğu evren üzerinden gösterir. Klein, bu noktada masasının üzerine tahtadan küçük adam ve kadınlar, arabalar, at arabası, motorlu araçlar, trenler, hayvanlar, oyuncak bloklar, evler, aynı zamanda kâğıt, makas ve kalem koyar. Çocuğun hangi nesneyi aldığı ve onu nasıl konuşturduğunu analiz ederek çocuk ve ailesi hakkında çıkarımlarda bulunur. Oyunu; çocuğun bilinçdışını, kaygılarını dışarı çıkaran eylem ve nesne ilişkilerini dikkate sunduğu bir gösterge olarak değerlendirir. Bu anlamda oyunu serbest bir çağrışım alanı olarak düşünüp yönlendirme ve kurallı bir şekilde oynanması eyleminin dışına çıkar.

Klein'in çocuk psikanalizine dair gerek oyunlarda gerekse gözlemleri sonucunda ortaya koyduğu noktalardan biri de annenin yokluğu sırasında kaygıya kapılan çocuğun düşleminde iyi ve kötü imajolar hayal etmesidir. Bir çocuğun periler veya Noel Baba gibi hayali yardımcı figürlere olan inancı, onun kötü imago korkusunu gizlemesine ve üstesinden gelmesine yardımcı olur. Klein, küçük çocukların yalnız olduklarında özellikle geceleri büyücüler, cadılar, şeytanlar ve ürkütücü hayvanlar gibi nesnelere kuşatılmış gibi hissettiklerini gözlemler. Klein'e göre karanlıkta yalnız kalmaktan korkan ya da oyuncak gibi bir nesneye ihtiyaç duyan çocuk, annenin geri dönemeyeceğine inandığı için yaşadığı kaygıyı sergiler (Harris, 1997: 29). Söz konusu kaygı; iyi-kötü, karanlık-ışık, güneş-gölge gibi zıtlıklar ile var olan gölge arketipine işaret eder.

Sonuç olarak Melanie Klein'in, insanın kişilik yapısının bebeklik ve çocuklukta nesnelere oluştuğunu ileri sürdüğü nesne ilişkileri kuramı, hem çok tartışılır hem de getirdiği farklı yorumlarla yakından takip edilir. Yaşamın her aşamasında ilişkilerin var olduğunu savunan nesne ilişkileri kuramı, "ben" in fiziksel ve psikolojik gelişiminde, sağlıklı bir birey olarak toplumda gösterdiği davranış biçimlerinde bu ilişkilerin gerekli olduğunu altını çizerek. Nitekim insanın bebekken annesi, babası ve kardeşleriyle giriştiği ilişki ve bağlanma şeklinin sonrasında arkadaşça, karşı cinse ve Tanrıya yönelerek devam etmesi, nesnesiz bir yaşamın var olamayacağını kanıtı olarak yer alır.

1.Melanie Klein'in Nesne İlişkileri Kuramına Göre John Steinbeck'in Cennetin Doğusu Adlı Romanının İncelenmesi

John Steinbeck'in (1902-1968), Habil ile Kabil mitinden yola çıkarak kaleme aldığı ve "diğer yazdığım tüm kitaplar bu kitap için bir pratikti" şeklinde ifade ettiği *Cennetin Doğusu* (1952) adlı romanın kurgusu, insanda iyilik ve kötülük olgusunun nesne ilişkileri ile belirlendiği anlayışına dayanır. Melanie Klein'in insanın bugünkü davranış biçimlerini anlamak için bebeklik döneminde annenin varlığının ya da yokluğunun ileri yaşamındaki tüm ilişkilere yansıdığı dile getirdiği düşünceleri, romanda birbirinden farklı aile tipleri üzerinde kendini gösterir. İyi nesne/iyi anne ile büyüyen karakterlerin yanı sıra, iyi nesne/iyi anne ile büyümeyen ve hep bir iyi nesne açlığı çeken, bu açlığı kimi zaman karşı cinsle kimi zaman kötülük yaparak gidermeye çalışan karakterler bir araya gelir. Bir ailede iyi nesneyi kaybeden ve onun yerine ikame nesnesini koymaya çalışan bir kardeşin nesnelere iyicil bir ilişki biçimi geliştirmesine karşılık diğer kardeşin haset, kıskançlık, yansıtımlı özdeşleşim, paranoid-şizoid ve depresif bir tavır sergileyerek kötücül duygularını açığa çıkarmasında da genetiğin etkisi söz konusu edilir. Bu bağlamda yazar, ailede nesne ilişkilerinin ortaya çıkardığı haset ve kıskançlık gibi duyguların, ilk kökensel örneği olarak Habil ile Kabil mitine gönderme yaparak insanın bilinçdışında bu arketipin

yer ettiğine işaret eder. Nitekim romanda yer verdiği “[h]ikâyemiz tek bir hikâyeye. Bütün romanlar, bütün şiirler, içimizdeki hiç bitmeyen iyi-kötü çekişmesi temeli üzerine kuruludur” (Steinbeck, 2017: 455) cümleleriyle Melanie Klein’in bebeğin süt emme döneminde kendi içinde iyi ve kötünün mücadelesini verdiği yöneltik düşünceleri ile özdeşlik kurar.

Bu çalışmada ise bebeklik ve çocukluk döneminde iyi nesne ile büyüyen bireylerin yanı sıra iyi nesne ile büyüemeyen bireylerin nasıl bir davranış tarzı geliştirdikleri, aynı ailede yetişen kardeşlerin de doğuştan sahip olduğu iyilik ve kötülük gibi özelliklerini nesne ilişkilerine ne şekilde yansıttığı değerlendirilecektir.

1.1. İyi Nesne İlişkilerinin Aileye Yansıması Olarak Samuel Ailesi

Romanda iyi nesne ilişkileri, Kuzey Kaliforniya’daki Salinas Vadisi’nde yaşayan Samuel Hamilton’ın ailesi üzerinden verilir. İyi bir anne ve iyi bir babanın biçimlendirdiği ilişkilerin başta çocuklar olmak üzere topluma da olumlu şekilde yansıdığı vurgulanır. Dürüstlüğü, çalışkanlığı ve bilgeliği ile tanınan Samuel Hamilton, İrlanda’dan Kaliforniya’ya göç eden ve geleneği de devam ettiren bir babadır. Kafası icatlarla ve bedeni enerji ile dolu olan Samuel; iyi bir eş, iyi bir baba, iyi bir demirci, iyi bir marangoz ve iyi bir komşudur. Fiziksel yetenekleri ile birlikte isteriyi yatıştırmakta, korkuya kapılmış çocukları sakinleştirmekte ve kadınların doğumuna da yardım etmektedir. Komşuları, tatlı dili ve şefkatli ruhu olan “Samuel’in dünyayla, dünyanın ne düşündüğüyle, Salinas Vadisi dışında gelişen şiir ve felsefeyle ilgili anlattıklarını dinlemeye bayılırlar” (Steinbeck, 2017: 16). Samuel’in, ailesinde ve çevrede can sıkıcı bir durumla karşılaştığı zaman sorunları çözmeye çalışmasında ve rehberlik yapmasında “yüce birey” gibi arketipsel bir özellik bulunur. Samuel’in aslında çocuklarının ve çevredeki yetişkinlerin kendisine her ihtiyaç duyulduğunda yardıma koşması ve insanlarda güven uyandırması, nesne ilişkileri kuramında bebeğin iyi anneyle olan ilişkisini anımsatır. Samuel’e göre karakteri daha sönük olan eşi Liza ise sıkı ahlâk ve görgü kurallarını sahiplenen, basit ve güzel yemekler yapan, evin ve çocuklarının bakımına dikkat eden, kutsal kitabı okumaktan zevk alan bir kadındır: “Liza iyi bir kadın olduğu ve iyi çocuklar yetiştirdiği için herkesten saygı görüyordu. Başı her yerde dikti. Kocasını, çocukları ve torunları ona saygı gösterirdi” (Steinbeck, 2017: 52). Dört oğlan ve beş kız çocuk doğuran, evi bir yuvaya dönüştüren Liza’nın yaşamında, eşiyle anlaşmazlığa yer olmadığı gibi çocukları arasında da çatışmanın, huzursuzluğun ve gerilimin olmadığı görülür. Melanie Klein’in nesne ilişkileri kuramında belirttiği gibi bebeğin içindeki yıkıcı dürtüleri değiştiren ve dengeleyen anne olduğu düşünülürse (Masterson, 2014: 234) Liza’nın da böyle bir işlevinin olduğu açıktır. Samuel ile birlikte çocukları arasında dengeyi sağlayarak kıskançlık ve haset duygusunun oluşmasına engel olur. Çocuklarında ortaya çıkmayan kıskançlık ve haset duyguları, iyi nesne ilişkilerini kendilerine sunan anne ve babanın yönlendirmesinin yanı sıra, onların anne ve babaya ait olan iyilik yapmak gibi kalıtsal özelliği de almalarının etkisi söz konusudur. Samuel ve Liza’nın çocukları ile sevgi ve güvene dayalı ilişki biçimi, çocuklarının büyümesi, hayata atılması, evlenmelerinden sonra da onları takip etmek ve yanlarında olmakla devam eder. Çocukları da anne ve babalarından aldıkları olumlu davranış modellerini çevrelerindeki ilişkilere yansıtırlar. Kızlarından öğretmen olan aynı zamanda da romandaki anlatıcının annesi Olive; yetenekli, çalışkan, isminden söz ettiren ve öğrencilerine fedakârlıkta bulunan bir kişiliğe sahiptir. Tek çocuğu olan anlatıcıya karşı da hem şefkatli hem de otoriter bir eğilim sergiler. Samuel ve Liza’nın kızları Una’nın ölümü, aileyi çok üzmesine rağmen hep birlikte hayata tutunmaya çalışırlar. Çocuklarının “baba ocağına” geldikleri zaman kendilerine sevgi ve merhametle

yaklaşan anne ve babalarının olumlu davranış biçimiyle karşılaşmaları; onların zorluklar, acılar ve kayıpların üstesinden gelmelerine yardım eder.

Samuel ve Liza'nın çocuklarına karşı geliştirdikleri olumlu ilişki biçimleri, aileleri dışında komşularına da yansımakla onların iyi nesne olarak konumlanmasını sağlar. İyiliği, güzelliği ve yardımlaşmayı komşularıyla olan ilişkilerinde devam ettirmekle olumlu davranış modellerinin yayılmasını amaç edinirler. Liza, komşusu Adam'ın eşi Caty doğum yaptıktan sonra Samuel'in "burada bir kadın eline ve bir kadının net görüşüne ihtiyacımız olduğunu söylersin. O [Liza] bu mahsene ışık tutar" (Steinbeck, 2017: 218) sözlerinin kendisine ulaşmasının ardından Traskların evine gelip bir hafta boyunca temizlik yapar ve ikizlere bakar. Kötü nesne ve kötü anne olarak kurgulanan Caty'nin çocuklarına annelik yapmayacağını, onları emzirmeyeceğini ve yuva kuramayacağını da anlar. Caty'nin etrafa kötü bir enerji yaydığını hissetmekte de gecikmez.

Liza'nın evine ve çocuklarına olan bağlılığı, iyi nesne olarak hep yerini koruması Samuel öldükten sonra da aileyi bir arada tutmasıyla devam eder. Çocukları, evlenmesine ve başka yerlere taşınmasına rağmen eve her geldiklerinde Liza'yı evde bulmak ve onun yemeklerinden tatmakla geçmişe giderek belleklerini canlı tutarlar. Onlara göre Liza; aileyi dağılmaktan kurtaran, ayakları yere sağlam basan, inancından asla ödün vermeyen bir "direnc abidesi"dir. Liza'nın, nesne ilişkileri kuramcılarında olan Winnicott'un deyişiyle "yeterince iyi annelik" rolünü yerine getirmesi, çocuklarının "kendilik" değerlerine sahip olması ve benliklerini kurması ile karşılık bulur.

1.2. Kötü Nesne İlişkilerinin Aileye Yansıma Biçimi Olarak Trask Ailesi

1.2.1. İlk Nesilde Habil ile Kabil'in Yazgısı: Cyrus-Adam-Charles Üçgeni

Samuel ve Liza Hamilton'ın sevgi, şefkat, güven ve anlayışı içine alarak geliştirdikleri iyi nesne ilişkilerini kurma becerisi; Trask ailesinin her iki neslinde de iyi nesnenin başat bir unsurunu temsil eden kadınların/annelerin eksikliği, yetersizliği ya da kaybı ile babaların sert mizacından dolayı gerçekleşemez. Anne ile babanın karakteri arasındaki uyumsuzluk, ilgilerini birbirine ve çocuklarına vermelerine engel olup başka nesnelere ve uğraşlara kaydırır. Çocukların ise annenin sevgisine, şefkatine ve ilgisine ihtiyaç duyup büyümeleri, çocukları ikame nesnesi olarak babaya ve karşı cinse yönelerek haset, kıskançlık, paranoid-şizoid ve depresif konumla onları karşı karşıya getirir. Askerliği ve disiplini çok seven Cyrus, karakteri pek de kendine yakın olmayan içine kapanık ve dindar bir kadın olan Mrs.Trask ile evlenir; bu evlilikten Adam adında bir erkek çocuk dünyaya gelir. Anne Mrs. Trask; sevgisini, şefkatini ve ilgisini yeni doğurduğu bebeğine vermek yerine, nesne ilişkilerinde yetişkin bir bireyin inanma, bağlanma, güvenme, sevmeye ve sevilme ihtiyacına karşılık gelen ve ilk nesne anneyi çağrıştıran Tanrı'ya yönelir (Nyquist, 2013: 18). Anne Mrs. Trask'ın Tanrı inancı, gündelik yaşamının her alanına yansiyarak adeta bebek ile anne arasındaki ilişkiyi anımsatır. Mrs Trask, Melanie Klein'in bebeğin anneye haksızlık yapıp da kendini suçladığı süreci, depresif bir konum olarak adlandırmasının örneğini Tanrı'ya kendisini affettirmek için kurban istediğini düşünerek intihar etmesi ile gösterir. Askerden bir bacağı kesik olarak gelen Cyrus ise bebek Adam'ın psikolojik ve fiziksel ihtiyaçlarını gidermeyi bilmediğinden bu ihtiyaçların giderilmesi için sessiz ve silik bir karaktere sahip komşusunun kızı Alice ile evlenir. Hayatı salt düzen ve disiplin olarak gören, baskın bir mizacı olan Cyrus için kadın; ev, temizlik, yemek ve annelik gibi toplumsal cinsiyetçi kodlarla değerlendirilen varlıktır. Alice, Cyrus'un kendisinden beklediği toplumsal cinsiyete dayalı bu eylemlerin çoğunu yerine getirmekle birlikte çocuğun ihtiyacı olan sevgi, şefkat ve tebessümü vermeyerek iyi nesne ilişkisi

kuramaz. Alice'in eşi ve üvey oğluyla geliştiremediği nesne ilişkisi, Adam'dan bir yaş küçük olan ve kendi doğurduğu Charles'a karşı da kayıtsız tumumuyla devam eder. Çocuklar arasında ayırım yaptığı, yakındığı, kavga ettiği, ağladığı ve güldüğü görülmemiştir. Bu bağlamda Alice, her iki çocuğun ihtiyaç duyduğu iyi nesneyi temsil eden anne yerine, sanki onlara bakmaya gelen bir bakıcı gibidir.

Adam ve Charles kardeşler büyümeye başladıkça, mizaçları arasındaki farklar da aile ilişkisinde kendini gösterir. Adam'ın itaatkâr, sessiz, şiddetten, münakaşadan ve gerginlikten kaçan bir çocuk olmasına karşılık bir yaş küçük olan Charles, babası gibi sert, rekabetçi, becerikli, güçlü ve kıvrak zekâlı bir karaktere sahiptir. Charles bu özellikleri ile ağabeyi Adam'ı çevredeki çocuklara karşı korumakla aslında ondan üstün olduğunu göstermenin peşindedir. Adam ise Charles'ın bu koruyucu tutumundan çok hoşlanır ve kardeşine olan bağlılığını her geçen gün artırır. Charles'ın dışarıya karşı Adam'ı korumaya ve onun davranışları üzerinde tahakküm kurmaya çalışması, Melanie Klein'in "yansıtma özdeşleşim" adını verdiği kavram ile ilişkilendirilebilir. Charles, bu baskın ve koruyucu tutumu ile Adam'a ağabeyiymiş gibi davranır. Adam'ın kardeşi Charles'a karşı olan bağlılığı, bebeklik döneminde anneyi yitirmesi ve onun bıraktığı boşluğu kardeşi ile doldurma çabasından kaynaklanır. Kardeşi onun için anneden alamadığı sevgi, güven ve şefkat ile özdeşleşen ikame nesnesine dönüşür. Ancak Adam'ın bir gün mutfağa gizlice girdiğinde kendisinin farkına varmayan üvey annesi Alice'in bir çorabı yamaması sırasında gülümsediğini görmesi, bekleğinden beri ihtiyacını hissettiği gülümseyen anne yüzüne ne kadar özlem duyduğunu açığa çıkarır. Büyük bir şaşkınlık geçiren Adam'ın buradan çıkıp çocukluğunda yaptığı gibi bir ağaç gövdesinin arkasındaki korunaklı yere gitmesi, anne rahmine sığınmayı temsil eder. Kendini dışarıda güvensiz ve sevgisiz hisseden Adam için bu korunaklı mekân, dışarının tekinsizliğine karşılık arketipsel olarak bilinçdışında yer alan iyi nesneye/iyi anneyle duyulan özlemin dışa yansımasıdır. Dolayısıyla Alice'in tebessümü, Adam'ın iyi anne ile ilgili hissettiği imgelerin ortaya dökülmesine neden olur: "Adam belli etmeden çekildi ve evden çıkıp, ağaçlığa, iyi bildiği bir ağaç gövdesinin arkasındaki korunaklı yere gitti. Korucuyu köklerinin arasına iyice yerleşti. Ayrıca ona sancılı bir özlem duyuyordu, tutkulu alev alev bir özlem. Kendisi ne olduğunu bilmiyordu, ama uzun süre yaşadığı yoksunluklar, kucaklanma, pırpışlanma, okşanma yoksunluğu, memeye, yumuşak bir kucağa, sevgi ve şefkatin ses tonuyla tatlı endişe hissine duyduğu açlık-bunların hepsi tutkusunun birer parçasıydı ve o bunu bilmiyordu, çünkü bir şeylerin var olduğunu bilmiyordu, dolayısıyla nasıl özleyebilirdi" (Steinbeck, 2017: 28).

Adam, Alice'in gülümsemesinin onda oluşturduğu hazza karşılık Alice'in elinin değdiği yerlere gizlice hediyeler bırakarak "şükran duygusunu" gösterir. Yılların geçmesiyle birlikte Adam ve Charles kardeşlerin aralarındaki sevgi de Charles'ın Adam'ı zayıf ve güçsüz biri olarak görüp çevreye karşı korumanın getirdiği üstünlük ile devam eder. Ancak onay ve üstünlüğe dayalı bu ilişki biçimi, bir oyunda Adam'ın Charles'ı yenmesinin ardından hasedi ve ardından şiddeti beraberinde getirerek bozulur. Adam karşısında yenilgiye alışık olmayan Charles için bu durum kabul edilebilir bir şey değildir. Charles'ın kardeşine olan hasetlik duygusunun öfke ve nefrete dönüşmesi, elindeki çubukla onu dövmesi, sonrasında tekmelemesi ve kaburgalarını kırması ile sonuçlanır. Charles'ın bu tepkisi, kendine ait olan yenme ve zafer duygusunun kardeşine geçtiğini düşünerek onu yok etmek ve bozmak istemesine neden olan haset duygusundan kaynaklanır. Charles'ta ağabeyi Adam'a karşı haset ve kıskançlık, oyunla birlikte ortaya çıksa da aslında babanın sevgisini kazanmak için yaptığı eylemlerle kendini belirgin kılar. Charles, annesi

olmasına rağmen ondan yeterli doyum alamamanın getirdiği boşlukla, babaya yönelir ve onu idealleştirmekle iyi nesne konumuna getirir. Ancak Charles, babasının kendisini değil de Adam'ı çok sevdiğini ve aralarına Adam'ın sevgisinin girdiğini anlamakta gecikmez. Adam'a "onu elimden almaya çalışıyorsun! Nasıl beceriyorsun bilmiyorum" (Steinbeck, 2017: 37)" diyerek sevilen bir nesnenin kaybından duyulan endişeye kapılarak Adam'ı kışkırdığını açığa vurur. Babasını mutlu etmek için "bir araba dolusu odun kesip" aldığı çakıyı babasının kullanmadığını, önemsemediğini ancak Adam'ın babasına hediye ettiği köpeği ise yatak odasına kadar soktuğunu ve iyi nesne babanın olumsuz bir eylem sergilediğini düşünerek bilincindeki bölünmeye engel olamaz. Babaya sunulan hediyeler, bir gösterge biçiminde yer alır ve birinin beğenilip diğerinin beğenilmemesi ile Habil ile Kabil mitine bir gönderme yapılarak ilk arketipsel örneğe gidilir. Mite göre Tanrı, Âdem'in çocuklarından Habil ile Kabil kardeşlerin sunduğu hediyeler arasında bir ayrımcılık yapar ve kıskançlığın ortaya çıkmasına neden olur (Steinbeck, 2017: 294-295). Charles da çok sevdiği babasının hediyeler üzerinde ayrımcılık yaptığını düşünüp kendisini şiddete, kıskançlığa, günaha ve kötülüğe sürükleyen nesne olarak babasını görmekle paronoid-şizoid bir tavır sergiler. Charles'ın Kabil ile olan diğer bir benzerliği de tarladaki taşı sökerken çubuğun suratına değmesiyle alnında oluşan izle kendini gösterir. Nitekim mitte Kabil'in de kardeşini öldürdükten sonra Tanrı'ya alındaki izden dolayı herkesin kendisini tanıyacağı ve öldüreceği bilgisine yer verilir.

Charles'ın Adam'ı kışkırdığının farkında olan baba Cyrus, Adam'ın hayattaki zorluklarla baş etmesi ve kendini koruması gerektiğini düşünerek onu askere gönderir. Cyrus, askerliği hayatta deneyimi olmayan, kavgadan ve şiddetten kaçan Adam için yeni nesne ilişkileri geliştirebileceği bir kurum olarak görür. Ona göre askerlik Adam'a nesne ilişkilerinde kişinin kendine güvenini sağlaması olarak nitelenen "kendilik değerlerini" kazandıracaktır. Adam, beş yıl gibi uzun bir süre askerlik yapar ve gerekli olmadığı müddetçe şiddetten uzak durmaya çalışır. Adam askerdeyken babası Cyrus, Washington'da yüksek bir mevkide iş bulup çiftlikten ayrılır, Charles ise çiftlik işleriyle uğraşır. Sevgi nesnesi arayışı içinde olan Charles, kardeşi ve babasının yokluğunda oluşan boşluğu, annesiyle gidermek yerine hayat kadınlarıyla birlikte olarak doldurmaya çalışır. Söz konusu kadınların güçsüzlüğü, zayıflığı ve düşkünlüğü güçlü bir baba figürü karşısında aldığı yenilgiyi ona unutturur. Askerliği biten Adam da aile sıcaklığını görmediği çiftliğe dönmek yerine bilinçsizce şehirleri gezerek günlerini geçirmeye çalışır. Ancak babasının ölmesi, kendisine ve kardeşine yüklü bir miras bırakmasının ardından çiftliğe gelir ve Charles ile birlikte yaşamaya başlar. Anne ve babalarını kaybeden iki kardeş, çiftlik evini yuvaya dönüştürmeyi başaramazlar. Anne ve baba eksikliğinden doğan otoritesizlik, onların ev yaşantısında düzensizliğe ve nesnelere hoyratça kullanmalarına neden olur: "Çiftlik evinin etrafı güzel değildi- hiçbir zaman güzel olmamıştı. Etrafta çerçöp vardı, bakımsızdı, köhneydi, gelişigüzel; hiç çiçek yoktu, yere kâğıt ve tahta parçaları saçılmıştı. Evin kendisi de güzel değildi. Barınmak ve yemek pişirmek için yapılmış sağlam bir kulübeydi. Çiftlik de, ev de kasvetliydi, sevilmemiş, sevgisizdiler. Özlenecek, dönülecek bir ev, bir yer değildi" (Steinbeck, 2017: 75). Dolayısıyla iyi nesne ilişkilerinin yaşanmadığı ev, iki kardeş için boşluğa, tükenmişliğe ve köksüzlüğe işaret eden kaotik bir mekâna dönüşür.

Uzun yıllar çiftlik evinde yalnız yaşayan iki kardeşin kendilerine göre geliştirdikleri yaşam tarzı, yaralı bir hâlde evlerine sığınan Caty Ames adlı bir genç kadının gelişiyi birlikte bozulur. Kadınlar hususunda deneyimi olan Charles, Caty'nin bir hayat kadını olduğunu anlamakta

gecikmez, onu sevmediğini Adam'a söyler. Evlerinde ilk kez bir kadınla yaşayan, ona hemen bağlanan Adam ise kardeşinin aksine Caty'le özel ilgilenir ve ona hizmet etmekten mutluluk duyar. Adam için Caty, bekleğinden beri sevgi açlığı çektiğı ve bilinçdışında yer edinen anima arketipinin karşılık bulduğu varlık olarak görülür. Adam; Caty'ye kötü, çirkin ve lekeli olan bir şeyi yakıştıramayıp onu sevgi, şefkat, temizlik ve iyilikle ilişkilendirir. Caty'den aradığı sıcaklığı, istediğı ilgiyi ve özlemini çektiğı sevgiyi tam olarak alamasa da yıllarca bilinçdışında inşa ettiği kadının karşısına çıktığı sanrısına kapılıp ona çok hızlı şekilde bağlanır. Adam, Caty'nin iyileşmesi ve kendisine gülümsemesinin ardından ona evlilik teklif eder ve Caty'nin isteksizliğini umursamayıp onunla evlenir: "Caty, Adam'daki nuru tetikledi. Adam'ın ruhu havalandı, onu korkudan, hınçtan, ekşimiş anılardan kurtardı. Belki de Adam, gözleri Cathy'yi aşırı aydınlattığı için onu hiç göremiyordu. Adam'ın zihninde güzellik ve şefkatten oluşan bir suret dağlanmıştı: hayal edilemeyecek kadar değerli, temiz ve sevecen, tatlı mı tatlı azize; işte Caty kocasının gözünde, bu suretti ve Caty'nin yaptığı, söylediğı hiçbir şey Adam'ın Cathy'sini çarpıtamazdı" (Steinbeck, 2017: 147).

Caty karşısında gerçeklik algısını yitiren Adam'ın Caty'i yüceltmesi, idealleştirmesi bebeklik döneminde anneden alması gereken psikolojik ve fizyolojik ihtiyaçların giderilmemesinin sonucudur. Bu bağlamda Adam, Caty'yi yaşanmamış bir bebeklik ve çocukluk çağının eksikliğini kapatacak ikame nesnesi olarak görür.

Kendisini çok seven eşi Adam'ın iyilik dolu kalbine karşılık Caty ise aile kuracak ve anne olacak nitelikleri taşımaktan yoksun bir karakter olarak kurgulanır. Doğuştan kötücül bir ruha sahip olan Caty, Melanie Klein'ın nesne ilişkileri kuramında ileri sürdüğü bebeğın hayatta kalmak için memeye saldırgan ve açgözlü şekilde yaklaştığına yönelik düşüncelerini, karşılaştığı tüm insan ilişkilerine yansıtır. Çocukluğında anne ve babasının kendine sunduğı sevgi dolu bir ailede büyümesine rağmen onlara da yalan söyleyerek hatta evde yangın çıkartarak ölmelerine neden olur. Caty'nin insanlarla ilişki kurma biçimi; cinselliğın, cinayetın, yalanın, kötülüğün ve günahın egemen olduğu bir anlayışa yaslanır. Bu noktada onu mutlu eden, yaşama bağlayan, istediğini elde etmesine yardımcı olan para, iktidar, güç ve lüks hayat gibi değerler onun yaşamının iyi nesnesi olarak konumlanır. Caty, çocukluğundan itibaren insanların iyi olabileceğine inanmaz, çeşitli maskeler taktıklarını düşünerek kimseye güvenmez ve hayal kırıklığı yaşayacağı korkusu ile sırrını paylaşmaz. "Benliğı herkesten uzak tutmaya çalıştığı bir ada gibidir" (Steinbeck, 2017: 176). Evlerini yakıp kaçtıktan ve babasının yüklü miktarda parasını çaldıktan sonra ihtiyacı olmadığı hâlde, hayat kadını olarak çeşitli evlerde çalışır. Burada Edwards adlı söz konusu evleri işleten bir adamın kendisini öldüresiye dövmesinin sonucu olarak yolunun üstünde bulunan Adam ve Charles kardeşlerin çiftliğine sığınır. Adam'ın kendisine duyduğu sevgiden ve gösterdiği merhametten etkilenmeyen Caty, iyileştikten sonra buradan da kaçmayı düşündüğü bir anda Adam'ın evlilik teklifini kabul etmek zorunda kalır. Ancak kötücül duygularını hiçbir şekilde dizginleme ihtiyacı duymayan ve nesne ilişkilerini karşı tarafa zarar vermek şeklinde kuran Caty, Adam'ın bardağına uyku ilacı koyduğu bir akşam kardeşi Charles ile birlikte olarak ondan hamile kalır.

Caty'nin hayatta kalmak için dürtülerine özgürlük tanınması, toplumun yasa ve ahlâk kurallarını çiğnemesi aslında insanların içinde bastırmaya çalıştıkları ve dışarıya çıkmasına izin vermedikleri gölgenin yansımasıdır. Romanın anlatıcısı onun için "Cathy'i anlayamayız belki; fakat bir yandan da çeşitli yönlerden çok şeyi, büyük erdemleri ve büyük günahları içimizde barındırırız. Karanlık

suları kafasında kim deşmemiştir?” (Steinbeck, 2017: 146) der. Charles gibi Caty'nin de günahkâr ve kötücül bir karaktere sahip olduğu ve “Kabil'in soyunu” devam ettirdiği alında açılan yara iziyle görünürlük kazanır. Caty, başta ailesi olmak üzere Adam gibi birçok iyilerin kendisine merhamet ve sevgiyle yaklaşmalarına karşılık kötücül yönünü törpüleyemez. Caty'nin iyi nesnelere karşılaştıktan sonra zihninde iyi ve kötünün çarpışmasına işaret eden paranoid-şizoid bir durum yaşaması, iyilikler karşısında kendini suçlayıp depresif bir tavır sergilemesi söz konusu değildir. Bu nedenle iyi nesnelere sevgi, şefkat ve merhametine karşı benliğinde şükran duygusu ve bağlılık hissi geliştirmesi mümkün görünmez. Yaralandığında kendisine bakan Adam'a karşı duygularını yıllar sonra “Adam bana sahip olduğunu sanıyordu. Ben yaralıydım, paramparçaydım, o zaman beni eve alıp bana baktı, yemek pişirdi. O şekilde bağlamaya çalıştı beni. Çoğu insan o şekilde bağlanır. Ama beni kimse tutamaz” (Steinbeck, 2017: 506) cümleleriyle dile getirir. Caty'nin karakterinin salt günahkâr ve kötücül olarak kurgulanması; cennet nimetlerinden tatmin olmayarak yasak meyveye yönelen, Âdem'i ikna ederek ilk günahı işleyen ve Âdem ile birlikte cennetten kovulan Havva'yı çağırıştırır: Caty'nin iyi nesne ilişkilerini kuramamasının yazgısı “bazı kadınlar pislîğe merak salar denirdi ve bu da ilk günah yüzünden hâlâ hükümlü olan Havva mizacına atfedilirdi” (Steinbeck, 2017: 205) cümlelerinde Havva ile ilişkilendirilir.

Adam, çiftliği kardeşi Charles'a bıraktıktan sonra hamile eşi Caty ile birlikte yeni bir hayat kurmak için Salinas'a taşınır. Hayatına ilk kez bir kadın giren ve babalığı kendisine tattırarak olan Caty'yi mutlu etmek için didinen Adam, buraya güzel bir bahçeli ev yapmanın hayalini kurar. Ona göre bir evi yuva yapan ve cennete dönüştüren olgu, içinde kadın ve çocukların olmasıdır. Hayalinde ailesiyle kurduğu bahçe tasavvuru, ona mutluluk ve huzuru getiren cenneti simgeler. Nitekim Adam, Salinas'ta komşu olduğu Samuel Hamilton'a “yitik cenneti” inşa etmek istediğini de açık şekilde söyler: “Unutma benim adım Âdem. Şimdiye kadar, sürülmek şöyle dursun, bir Aden'im olmadı bile. Elma dikmeyeceğim dedi Adam. O kadarı maceraya atılmak olur” (Steinbeck, 2017: 187). Adam'ın, büyük bir istek ve mutlulukla yapmaya çalıştığı bahçe, bebekliğinden beri eksikliğini duyduğu anne özlemini yansıtır. Eşi Caty ve doğacak çocuğu ile bahçeli bir evde mutluluğu hayal etmek, sahip olduğu aileye karşı onun şükran duygusunu açığa çıkarır. Ancak Adam'ın bu hayali, Caty'nin ikiz erkek çocuk doğurup kendisini ve çocukları terk etmesi ile birlikte gerçekleşme olanağı bulamaz. Adam, Caty'nin doğum yaptıktan sonra gitmesini engellemek için önüne geçtiği anda Caty tarafından omzundan vurulur. Caty'nin kendisini terk etmesi, kurmaya çalıştığı cennetin ebediyen kaybetmesi anlamına gelir. Adam'ın düşlediği bu cenneti kaybetmesinde, çevresindeki herkesin Caty'nin gözlerinde ve karakterinde gördükleri kötülüğe karşılık kendisinin Caty'e çok özel anlamlar yüklemesinin etkisi söz konusudur. Komşusu Samuel'e Caty'nin varlığından mest olduğunu söyleyip ancak onun güzel bir kadın olup olmadığını sorduğunda aldığı cevap, kötü nesne karşısında gerçeklik algısını yitirdiğini ortaya koyar. Samuel, Adam'a “[s]enin gözünde güzeldi, çünkü sen kurmuştun onu. Bence sen onu hiç görmedin, kendi yaratını gördün sadece” (Steinbeck, 2017: 288) cümlesiyle Adam'ın gerçeği göremediğini dile getirir.

1.2.2. İkinci Nesilde Habil ile Kabil'in Yazgısı: Adam-Aron-Cal Üçgeni

Adam, Caty'nin kendilerini terk etmesinden sonra çiftlikte büyük bir sessizliğe ve mutsuzluğa gömülür; çiftliğin hizmetkârı Çinli Lee'ye göre de yaşayan bir ölüye dönüşür. Adam, Caty'nin tüm kötülüklerine rağmen ondan nefret edemez (Steinbeck, 2017: 288-289). Ancak bir aileye

sahip olmakla dünyada cennetle özdeşleştirdiği bahçeyi yapmaktan da vaz geçer. Cennetteki “kaybın simgesi” olarak nitelediği ve kendisinden olduğunu düşündüğü ikizlerinin doğumunun üzerinden aylar geçmesine rağmen isimlerini koymadığı gibi onlarla da ilgilenmeyerek iyi nesne ilişkilerini geliştiremez. Kendisinin yaşadığı annesizlik ve sevgisizlik yazgısını, şimdi ikiz çocuklarının da yaşayacağını görmekte gecikmez. İkizleri daha Caty’nin karnındayken Caty tarafından düşürülmek ve varlıklarına son verilmek istenir. Doğduklarında da emzirilmemiş ve bu süreçte gerekli olan anne-bebek bağlılığını yaşayamamışlardır. Dolayısıyla ikizlerin, iyi nesne ilişkilerinin kurulmasına yardım edecek olan saldırganlık, aç gözlülük, haset, kıskançlık, paronoid-şizoid-depresif konum ve şükran gibi duyguları bebeklik döneminde yaşamaları söz konusu olmamıştır.

İkizlerin isimlerinin konulmadığını öğrenen komşuları bilge Samuel Hamilton ise Adam’a onların kişiliğini belirleyecek olan ismin verilmesi gerektiğini vurgular ve Adam’ın [İngilizce’de Âdem] ismini çağrıştıran Habil ile Kabil mitini kutsal kitaptan okuyarak isim vermenin yazgıyı belirlediğine de işaret eder. Samuel için ikizlere bu isimleri koymak Adam’ın çocukluğunda kardeşi Charles ile yaşadığı kıskançlığı tekrar “kışkırtmak” anlamına gelir. İsim üzerinden nesne ilişkilerinin şekilleneceğini düşünen Samuel, Adam ve Lee; Habil ile Kabil mitini aralarında tartışırlar. Onlara göre Tanrı, iki kardeş arasında ayrımcılık yapıp kıskançlığı tetikler; Tanrı, Kabil’in kardeşini öldürmesine rağmen alnına bir işaret koyup bir kez daha insanların arasında yaşamasına izin verir. Lee için aslında “insan ruhunun simgesi”, “ruhun haritası” ve “reddedilmiş suçlu ruhun öyküsü” olan Habil ile Kabil; tüm ailelerde etkisini gösteren ve varlığını da kıyamete kadar devam ettirecek olan bir içeriğe sahiptir. Habil ile Kabil mitini nesne ilişkileri kuramını çağrıştıracak bağlamda yorumlayan Lee’nin şu sözleri, çocukları suç işlemeye iten sebeplerin ailede sevgisizlik, ilgisizlik ve reddedilmek olduğuna işaret eder: “Bir çocuğun en büyük korkusu sevilmemek, en çok korktuğu cehennem reddedilmektir. Bana kalırsa dünyada herkes reddedilmek hissinin az veya çok yaşamıştır. Reddediliş öfke doğurur; öfkenin sonucu, reddedilişin intikamı olan suçtur; suçtan da suçluluk kaynaklanır- işte insanoğlunun öyküsü. Bence reddediliş çıkarılıp atılabilse, insanoğlu farklı olurdu. Her şeyin başı, başlangıcı o. İhtiyacı olan sevgi kendisinden esirgenen bir çocuk kediyi tekmeler, suçluluğunu gizler; bir başkası kendini parayla sevdirmek için hırsızlık yapar; bir üçüncüsü dünyayı fetheder ve her defasında suçluluk, intikam, yine suçluluk. İnsanoğlu tek suçlu hayvandır” (Steinbeck, 2017: 298).

Lee bu sözleri ile insanın kişilik yapısını belirleyen etkenleri, anne ve babasıyla yaşadığı ilişki biçimine yaslar. Samuel Hamilton ise ilişkiden önce ismin önemine dikkat çekerek ikizlerden Charles gibi esmer olana kutsal kitaptan seçtiği önder ve vadedilmiş toprakların sahibi anlamına gelen Caleb, sarışın olana da vadedilmiş toprakları göremeyen Aoran (Harun) isimlerini verir.

Çiftliğin hizmetkârı Lee, hem Adam’a hem de ikizlere ihtiyaç duydukları sevgiyi vermekle ve hayata ait deneyimlerini aktarmakla onlarla bağlılığa dayalı bir ilişki biçimi geliştirir. Nitekim özgür olduğunun altıncı gününde tekrar çiftliğe döner ve sadece bir hizmetkâr olmadığını Adam ve ikizlerle iyi nesne ilişkileri kurduğunu gösterir. Anne sevgisinden eksik büyüyen ikizlere, ikame nesnesi olarak yıldız verip yıldızdan ışık saçıldıkça annelerinin onları izlediğini ve sevdiğini söyler. Bu anlamda Lee, Adam’ın ikizlere annelerinin kendilerini terk ettiğini değil de öldüğü ve cennette olduğu yalanını sürdürmeye çalışır. Çiftlikte huzurlu ve dingin bir ortamı sağlayan Lee’ye göre çocuklar babalarını takdir eder, ancak kendisini sever. Nitekim ikizlerden Aron yıllar sonra yakın ilişki içinde bulunduğu Lee’yi dostluğun canlı timsali, akıl hocası,

babasını bir tanrı gibi serinkanlı ve güvenilir, kardeşini zeki ve hoş biri olarak değerlendirir (Steinbeck, 2027: 569). Lee, hızlı bir şekilde büyüyen ikizlerin karakteri arasındaki farkı anlamakta gecikmez. Yıllar öncesinde ikizlere isim verildiğinde Samuel'in okuduğu Habil ile Kabil mitinde geçen "timşel" sözcüğüne farklı anlam yükleyerek ileride baba ile çocuklar ve çocukların birbiri arasında doğacak olan çatışmanın nasıl bir çözüme kavuşturulması gerektiğine zihnini yorar. Ona göre günaha ve suça bulaşan bir çocuğun babasına, Tanrı'nın, Kabil'e olan yaklaşımı örnek olarak verilmelidir. Zira Tanrı, Kabil'in Habil'i öldürmesinden sonra ona özgür iradesini kullanarak günaha hükmedebileceğini, iyiliği ve güzelliği de seçip bir tercihte bulunmasının sonucu olarak affedilebileceğini söylemiştir.

Lee'nin kurnaz, karanlık ve uyanık olarak tanımladığı ikizlerden Caleb, kavgacı ve hırslı yapısı ile küçük yaştan itibaren dikkati üzerine çeker. Daha on bir yaşındayken içinden sürekli kötülük yapmak geldiğini ve babasının kendisine toprak vereceğini söyleyerek toprak sahibi Kabil'in yazgısı ile örtüşecek gibidir. Kendi karakteri ile iyi kalpli olarak gördüğü ikizi Aron'inkini karşılaştırarak Tanrı'ya içindeki kötülük yapma duygusunu yok etmesi için dua eder: "Tanrım dedi. Aron'a benzet beni. Kötülük yaptırma bana. Kötü olmak istemiyorum. Herkesin beni sevmesine izin verirsen sana istediğini veririm, bende yoksa gidip bulurum. Kötü olmak istemiyorum. Yalnızlık çekmek istemiyorum" (Steinbeck, 2017: 417). Cal, sadece kendisinin değil babası ve çevredeki insanların da ikisini karşılaştırdıklarını ve Aron'ı çok sevdiğini gözlemler. Bu durumda babasının ve çevredeki insanların sevgisini kazanmak için içten içe Aron'la rekabete girmeye çalışması onu kıskandığını gösterir. Cal'in kıskançlığı sevilen nesne babayı kaybetmek endişesiyle doğar. Babası ve Aron ile bir yerde oturdukları zaman babasının elini kendi omzuna değil Aron'inkine attığını gördüğü zaman sevilmediği çıkarımında bulunur. Aron'un karakterini taklit ederek ödünç bir kişilik almaya uğraşsa da bu eylemi başarısızlıkla sonuçlanır.

Cal, büyüdükçe babasının kendini sevmediği düşüncesinin oluşturduğu huzursuzlukla, akşamları sokakta gezmeye ve kumarhanede kumar oynayan kişileri seyretmeye başlar. Yapılan bir baskında yaşının küçük olduğu gerekçesiyle nezarete atıldığı zaman, kendisini kurtarmaya gelen babasını gördüğünde "Cal kollarını babasının boynuna dolamak istiyordu. Delicesine bir yakınlık ve sevgi gösterisi istiyordu" (Steinbeck, 2017: 494) cümleleri onun sevgi açlığını özetler. Cal, annesinden bebeklik ve çocukluk dönemindeki alamadığı sevgiyi, babasına yönelerek, birine bağlanmanın ve kendini güvende hissetmenin arzusunu taşır. Ancak bu arzu, babasının kardeşini daha çok sevdiğini düşünmesinin getirdiği kıskançlıkla birlikte çevreye karşı da kavgacı, hırçın ve sert mizaçlı olmasıyla gerçekleşemez. Cal'in eve geldiğinde babasına ikizi Aron'ın karakteri hakkında söylediği sözler, Aron'ı hem çok sevdiğini hem de kıskandığını gösterir ki bu durum da onu paranoid-şizoid bir konuma getirir: "O iyi bir insan. Hiç kimseye zarar vermez. Hiç kimse hakkında kötü bir söz söylemez. Fesat değildir, hiç şikâyet etmez, cesurdur. Kavgaya etmeyi sevmese de gerekirse eder" (Steinbeck, 2017: 496). Babasının sevgisini elde etmeyi bir tutkuya dönüştüren Cal, Aron'ın üniversiteyi kazanıp şehir dışına çıkmasından sonra bile babasından ihtiyacını duyduğu sevgiyi alamaz. Babası onun için elde edilmesi gereken iyi nesneye dönüşür. Aron'un anne sevgisizliğini kız arkadaşı Abra ile gidermesine karşılık Cal'in böyle bir eğiliminin olmaması babayı onun için merkezî bir konuma getirir.

Cal, babasının marul ticaretinde uğradığı zararı kapatmak için Samuel Hamilton'ın oğluyla yaptığı ticareten kazandığı yüklü miktarda parayı şükran gününde babasına hediye etmeyi

düşünür. Bu hediye, babasının sevgisini ve güvenini kazanmanın bir aracı olarak görür. Ancak Aron'ın babasını mutlu etmek ve ona değerli hediyeler almak gibi bir kaygısının olmadığını gözlemlediğinde babasının onu daha çok sevmesini haksızlık olarak değerlendirir. Artık kendisine, babasını Aron'dan kıskandığını ve onun gibi bir karaktere sahip olamadığı için büyük bir öfke duyduğunu itiraf eder: “Gözlerini eliyle kapatıp kıskançlık bu, başka bir şey değil dedi. Kıskanıyorum. Evet kıskanıyorum. Kıskanmak istemiyorum. Parayı babama niye veriyorum? Onun için mi? Hayır, kendim için. Will Hamilton söylemişti. Satın almaya çalışıyorum. Kıskançlığıma gömülmüş debeleniyorum işte” (Steinbeck, 2017: 585). Kazandığı para ile babasının sevgisini kazanacağını, dikkatini çekmeyi başaracağını ve kardeşini kıskanmayı bırakacağını ümit eder. İçinde dizginleyemediği kıskançlığın Aron'ın hareketlerinden kaynaklanmadığını, babasının ona karşı ilgisi ve sevgisinin bunu tetiklediğini düşünür. Nitekim Cal, şükran gününün akşamında babasına yüklü miktarda parayı büyük bir heyecanla hediye ettiği zaman babasının bu parayı köylünün emeğini sömürüp elde edilerek kazandığını söylemesi ve parayı reddetmesinin ardından büyük bir hayal kırıklığı yaşar. Babası hediye reddettiği gibi kardeşi Aron'la da onu kıyaslayarak kıskançlığını ve öfkesini kışkırtır: “Babası, hayır hiçbir zaman istemeyeceğim. Bana bunun yerine keşke. Kardeşinin verdiklerini verseydin. Yaptığın şeyle gurur duymamı, gelişmene sevinmemi sağlasaydın. Para temiz para bile olsa bunlarla kıyaslanamaz. Kızdırdım mı seni oğlum? dedi. Kızma. Bana bir hediye vermek istiyorsan, iyi bir hayat ver. O, değer vereceğim bir şey olur” (Steinbeck, 2017: 591) der. Babasının Cal'in hediyesini reddetmesi ve Aron'ı örnek göstermesi, Habil ile Kabil mitinde geçen Tanrı'nın Kabil'in hediyesini reddetmesini anımsatır. Lee'nin Kabil ile Habil mitinin insanlık var olduğu sürece devam edeceğine dair görüşünün Cyrus, Adam ve Charles üçgeninden sonra Adam ile oğulları arasında da ortaya çıktığı görülür. Hikâyede büyük bir öfkeye kapılan Kabil'in reddedilmenin acısını, kardeşi Habil'i öldürmekle çıkarmasına karşılık Cal'da öfkesini papaz olmak isteyen kardeşi Aron'a annesi Caty'nin ölmediğini ve hayat kadını olarak bir yer işlettiği gerçeğini söyleyerek çıkarır. Cal, karakterini sevdiği ama bir o kadar da rakip olarak gördüğü kardeşi Aron'ın duygularını kirletmek, bozmak ve yaralamakla ona karşı olan hasedini dışarıya yansıtmış olur.

Cal'in annesinin hayat kadını olduğunu öğrenmesine rağmen bu gerçekle baş etmesi annenin iyi nesne olarak bilinç dışında yer almamasından kaynaklanır. Onun için terk eden bir anne değil de bir türlü sevgisini elde edemediği babayı kazanmak daha önemlidir. Canını acıtan annesi değil, parayı reddeden babası olur. Bu bağlamda ona sevgisizliğini hatırlatan paraları ateşe atıp yok eder. Cal, Aron'ın annesine ait gerçeği öğrendikten sonra askere gitmesinin ardından kız arkadaşı Abra ile daha çok vakit geçirmeye başlar. Aslında Cal'in babayı merkeze aldığı sevgisi yavaş yavaş Abra'ya kayarak karakterinde bir değişimi de başlatır. Öyle ki annesi Caty'nin intihar edip de öldüğü haberini aldığı zaman mezarına çiçek götürmek istemesindeki inceliğin ona Aron'ı hatırlattığını söylerken karakteri üzerinde Abra'nın etkisinin henüz farkında değildir. Cal, Abra tarafından sevildiğini, değer verildiğini gördüğü zaman birinin kendisini fark etmesinin ve olduğu gibi kabul etmesinin mutluluğunu yaşar. Abra ile sakin ve dingin günler geçirirken Aron'un askerde öldüğü haberinin eve ulaşmasının ve babasının da bu haber karşısında felç olmasının ardından büyük bir üzüntü ve suçluluk hissine kapılır: “Ben yaptım diye haykırdı Cal. Aron'ın ölümünden senin hastalığından ben sorumluyum. Kate'nin [Caty] yerine götürdüm onu. Annesini gösterdim. Kötü şeyler yapmak istemiyorum ama yapıyorum” (Steinbeck, 2017: 647). Cal, sevgi nesnelere zarar vermenin ve onları kaybetmenin verdiği acı ve üzüntüden dolayı Melanie

Klein'in suçluluk ve depresif olarak tanımladığı konuma gelir. Lee ve Abra'ya da tüm bu olanların suçlusunun kendisi olduğunu söyler. Bu durumda birine sığınma ihtiyacı hisseden Cal, Abra'ya söğüt ağacının içine girmek istediğini söyleyerek ilk kökense ve korunaklı mekân olan anne rahmini arzuladığını duyumsatır. Ancak Cal'ı, bu suçluluk ve depresif durumundan, Lee'nin yatalak baba Adam'a Habil ile Kabil mitindeki Tanrı'nın Kabil'i affettiğini dile getirdiği İbranice "timşel/ günahını yenebilirsin" sözcüğünü söyletmesi kurtarır.

Cal'in çocukluğundan beri kışkırdığı, karakteri ve fiziksel özelliği kendisine hiç benzemeyen ikizi Aron ise uysal, sakin, ağır başlı, utangaç ve hassas oluşuyla başta babası olmak üzere herkesin sevgisini üzerine çekmeyi başarır. Çocukluklarında Cal'in toprak işleriyle uğraşmasına karşılık Aron da tavşan yetiştirmeye merak duyar. En iyi tavşanını babasının doğum gününde ona hediye edeceğine söyleyerek Habil'in Tanrı'ya en iyi baktığı hayvanını kurban olarak sunmasını çağırır. Aron'un çocukluğunda iyi nesne olarak gördüğü babasından yönünü başka bir iyi nesneye çevirmesi, Abra adlı bir kız çocuğunun anne ve babasıyla birlikte bir yağmur günü çiftliklerine sığınmasıyla gerçekleşir. Aron, evlerinde daha önce hiç duyulmayan kadın sesini uzaktan işittiği zaman cennette olduğu söylenen annesinin kendilerini ziyarete geldiğini düşünür. O ana kadar kız çocukları ve kadınlar ile herhangi bir ilişkileri, yakınlıkları olmadığından dolayı Abra ile karşılaşmak Aron'da büyük bir heyecan yaratır. Her geçen gün Abra ile arkadaşlığını ilerleterek ve ona bağlanarak bebekliğinden beri alamadığı anne-kadın sevgisini ve şefkatini Abra ile gidermenin peşine düşer. Tıpkı babası Adam'ın gençliğinde çiftliklerine sığınan hayat kadını Caty'e bağlanıp da onunla evlenmesi gibi Aron da çocuk yaşta bir kutunun içine yazdığı notta Abra ile büyüdükleri zaman evlenmek istediğini belirtir. Ona göre Abra ile evlenmek, kendilerine ait bir evin olması ve yitik annenin eksikliğini bir eşin sevgisiyle gidermek anlamına gelir. Abra'dan "mahsusçuktan" annesiymiş gibi davranmasını isteyerek Abra'yı ikame nesnesi konumuna getirir. Aron, Abra'nın kendisini oğluymuş gibi sevmesi, başını kucağına alması ve saçlarını taraması karşısında bir çocuk gibi hüngür hüngür ağlar. Aron'ın bu duygusallığı, iyi anne ile özdeşleştirdiği sevgi ve şefkat açlığını dışarı yansıtmaktan başka bir şey değildir. Ona göre annesizlik "Noel ve mezuniyet günlerinde diğer çocukların anneleri kutlamalara geldiğinde, işte sessiz ağlamalar ve sözsüz özlem demektir" (Steinbeck, 2017: 469). Duygusal bir ruh hâlindeyken Abra'dan annesinin ölmediği sırrını öğrense de çok da üzerinde durmaz.

Aron'un yıllar geçtikçe Abra ile ilişkisi ilerlerken Tanrı sevgisi de içinde büyük bir yer kaplamaya başlar. Kilise korosuna katılır ve kardeşi Cal'in inaçsızlığına üzülüp "doğru yolu" bulması için Tanrı'ya dua ederken "yansıtımlı özdeşleşim" örneğini sergiler. Burada Aron dua ederek kendisine acı veren durumları Tanrı'ya yansıtmaktadır, dua aracılığıyla onu yönlendirmek amacı gütmektedir. Papaz olmak hayalini Abra'ya söylediği zaman ise papazların asla evlenmeyeceğini bilen Abra'nın tepkisiyle karşılaşır. Aron'ın din ve Tanrı'ya bu kadar bağlanması babadan, kardeşten ve Abra'dan sonra içinde oluşan boşluğu yeni bir nesne ilişkileri ile gidermek istemesinden kaynaklanır. Klein'e göre; "Tanrı da anne ya da anneliğe özgü nitelikler taşır. Tanrı, zamanla gerçek annenin yerini alan bir figür müdür? Yoksa anneye atfedilen niteliklerle oluşturulan yeni bir ideal nesne midir? Bazıları içsel anne imgesinde birtakım değişiklikler yaparak onu bir Tanrıçaya dönüştürmekte, bazıları ise içsel anne imgesini koruyarak ona ait ya da onda olmasını arzuladıkları niteliklerden yeni bir tasavvur oluşturabilmektedir. Bu nedenle annenin bebeğinin ihtiyaçlarını zamanında karşılaması, onunla göz teması kurması, ona

dokunması, sevgisini açık olarak göstermesi gibi birçok faktör bireyin Tanrı tasavvurunun ortaya çıkması ve şekillenmesinde etkili olmaktadır” (Kısa, 2013: 193).

Nitekim Aron, Abra'ya baktığı zaman gerçek Abra'yı değil hayalinde yaşadığı “Tanrıçayı” görmekle Melanie Klein’in “nesneyi idealleştirme” olarak nitelediği durumu da örnekler. Melanie Klein için birey, idealleştirme sürecinde nesneye olduğu gibi değil, olmasını arzu ettiği gibi bağlanır. İdealleştirmeye dayanan ilişki çökmeye yakındır; sevilen nesnenin yerine sık sık bir başkasını geçirme zorunluluğu doğar; çünkü hiçbiri beklentileri tam olarak karşılamıyordu (Klein, 2014: 38). Bu noktada Aron’ın üniversiteyi kazanıp da şehir dışından Abra’ya yazdığı mektuplarında hayalindeki kadın Abra’nın yerini almaya başlar. Bunun farkına varan Abra, Aron’ın “beyaz bir hayaleti” ve “pir ü pak kadını” içinde taşıdığını ve kendisinin de ona layık biri olmadığını Lee ile sohbetleri sırasında açığa çıkarır: “Beni düşünmüyor o. Kafasında birini yaratmış ve sanki benim tenimi ona giydirmiş. Ben öyle biri değilim. O yarattığı kişi gibi değilim... Beni tanımıyor. Tanımak bile istemiyor. Onun istediği o.. beyaz. hayalet. Düşündüm dedim ya. Bence Aron, annesi olmadığından aklına gelen bütün iyi özellikleri ona yüklemiş” (Steinbeck, 2017: 539) der.

Aron’ın gerek karakterinde gerekse hayalindeki insanları mükemmelleştirme yahut idealleştirme düşüncesi, Abra’nın ondan uzaklaşması ve davranışlarını daha gerçekçi bulduğu Cal’e yakınlaşmasına neden olur. Aron, yaşama gerçeklerin değil de muhayyilesinde idealleştirdiği varlıkların gözünden bakmaya başlar. Ancak Aron’ın bu bakış açısı, kardeşi Cal’in ondaki mükemmelliğe haset etmesi ve Cal’in annelerinin bir hayat kadını olduğu gerçeğini kendisine söylemesi ile birlikte yerle bir olur. Bu gerçeği kaldıramayan Aron, savaş zamanında askere yazılarak bir şekilde yazgısını cezalandırır. Aron’ın kafasında başka bir dünya kurduğunun farkında olan Abra, askere gitmesini “Aron, annesiyle ilgili gerçeği öğrenmeye tahammül edemedi, çünkü masalın böyle devam etmesini istemiyordu. Başka masal da istemiyordu. Bu yüzden dünyayı söktü attı. Tıpkı papaz olmak istediğinde beni, Abra’yı söküp attığı gibi” (Steinbeck, 2017: 629) cümleleriyle dile getirir. Aron, savaş zamanında gönüllü olarak askere gitmesinin ve yabancı olduğu bir alanda yeni bir nesne ilişkilerine adım atmasının bedelini hayatını kaybederek öder.

1.3. Şükranın Nesnesi Olarak Abra

Aron ve Cal’in hayatına uzun yıllar önce giren Abra ise kötü nesne ve kötü anneyi temsil eden Caty’nin karşılığı olarak Liza gibi iyi nesne olarak kurgulanır. Aron’ın duygusal ve hassas bir karaktere sahip olduğunu gözlemledikten sonra sevgiye dayalı bir ilişki biçimi geliştirir. Cal’in de kendisinden hoşlanmasına rağmen Aron’la birlikte olmaktan ve onunla gelecek hayallari kurmaktan büyük mutluluk duyar. Abra’nın gerek güzelliği gerekse davranışlarındaki ölçü, çiftlikte Adam ve Lee’nin de dikkatini çekmeyi başarır. Lee’ye göre Abra “bir kadının cazibesine ve cesaretine sahip. Gücüne ve bilgeliğine de. Çok şey biliyor, çok şeyi kabul ediyor” (Steinbeck, 2017: 625). Lee, Abra’nın kendi kızı olmasını çok istediğini ona söylemenin verdiği heyecanla annesine ait üzerinde el bulunan bir düğmeyi hediye eder. Bu bağlamda Lee, Abra’yı masumiyet ve temizlikle ilişkilendirdiği annesine benzetir. Lee’nin Abra’yı sevdiğini söylemesi ve annesine ait bir nesneyi hediye etmesi “şükran” duygusunu dışarı yansıtmasına işaret eder. Abra, bir genç kız olarak Adam ve Lee’nin beğenisini kazandığı gibi Cal’in de karakteri üzerinde olumlu etkiler yapmaya başlar. Abra’nın Cal’in davranışlarını olumlu anlamda yönlendirmeye çalışması “yansıtma özdeşleşim”in bir sonucu olarak da düşünülebilir. Aron’ın hayalî ve mükemmeliyetçi

dünya algısına karşılık zamanla Cal'in öfkeli ve kusurlu dünyasını daha sahici bulur. Cal'in kendisini günahkâr ve kötücül bir karakter olarak tanımlamasına rağmen her insanın günah işleyebileceğini ve kötülük yapabileceğini babasının şirketten çaldığı para örneği ile ortaya koyar. Cal'i eleştirmemek ve onu olduğu gibi kabul etmekle Cal'in davranışlarının olumlu şekilde değişmesine katkıda bulunur. Aron'ın kafasında inşa ettiği "azize"nin kendini temsil etmediğini düşünerek Aron'dan uzaklaşır ve onun gönderdiği mektupları yakar. Aron'ın askerde ölmesinden sonra da Cal ile olan arkadaşlığını ilerleterek tercihini Cal'den yana kullandığını gösterir.

Sonuç

İngiliz Psikanaliz ve İngiliz Nesne Okulu'nun kurucu isimlerinden Melanie Klein'in Freud'un dürtü teorisinden etkilenerek ortaya attığı "nesne ilişkileri", insanın bebeklikte ilk nesne olan annesi ile kurulan ilişki biçiminin davranış ve kişilik özelliklerine yansımaları ele alır. Klein'in başta anne olmak üzere öteki kişileri de esas alarak geliştirdiği nesne ilişkileri kuramı; "saldırgan", "kıskançlık", "hasetlik", "paranoid-şizoid" ve "depresif konum", "yansıtımlı özdeşleşim", "şükran" gibi kavramlar etrafında şekillenir. Bu bağlamda John Steinbeck'in kardeş kıskançlığını konu edinen Habil ile Kabil mitinden yola çıkarak kaleme aldığı *Cennetin Doğusu* romanının, nesne ilişkilerinin analizine uygun olduğu görülür. Roman, iyi nesnelere/aileler ve kötü nesnelere/aileler ile büyüyen çocukların davranışlarına nesne ilişkilerinin etkisini söz konusu eder. İyi nesnelere temsil eden Samuel ve eşi Liza, dokuz çocukları olmasına rağmen bilgelikleri, fedakârlıkları, çocukları arasındaki adaleti sağlamalarıyla örnek bir anne, örnek bir baba ve örnek bir komşuluk sergiler. Diğer taraftan iki neslin hikâyesinin yer aldığı Trask ailesinde ise baba Cyrus ile çocukları Adam ve Charles üçgeninde annenin olmayışı ve babanın da çocukları arasında ayrımcılık yapması haset ve kıskançlık duygularının ortaya çıkmasına neden olur. Kötülüğün doğuştan insan karakterinin bir parçası olmakla birlikte iyi nesne ilişkileri ile kötücül duyguların üzerinden gelinebileceğinin altı çizilir. Habil ve Kabil mitindeki yazgının, ikinci nesli temsil eden baba Adam ile ikiz erkek çocukları Cal ve Aron üçlüsünde de devam ettiği gözlenir. Annenin çocuklarını terk etmesi, Cal'in iyi nesne olarak babaya, Aron'ın da karşı cinsten Abra adlı genç kıza sonrasında da Tanrı ve dine yönelmesiyle sonuçlanır. Babanın adaletli olmayışı, ayrımcılık yapması Cal'in kıskançlığını ve hasetliğini tetikleyip Aron'a annelerinin hayat kadını olduğu gerçeğini söylemesinin ardından Aron'ın askere gidip orada ölmesiyle sonuçlanır. Cal'in kardeşi Aron'ı çok sevmesi aynı zamanda onu kıskanması ve Aron'daki iyilik ve güzellik duygusuna zarar vermek istemesi Cal'in parçalanmışlık ve bölünmüşlük hissini ortaya koyan paranoid-şizoid durumunu, yaptıklarından da suçluluk duyması ise depresif durumunu yansıtır. Baba Adam'ın suç ve günah karşısında oğlu Cal'i bağışladığını göstermesinde ise nesne ilişkilerini sağlıklı bir şekilde yürütmenin yolunun sevgi, şefkat, ilgi, affetmek ve özgürlükten geçtiği vurgulanır.

Kaynakça

- Fordham, F. (2011). *Jung Psikolojisinin Ana Hatları*, İstanbul: Say Yayınları.
- Freud, S. (2012). *Sanat ve Sanatçılar Üzerine*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Göka, E.; Yüksel, F. V.; Göral, S. (2006). "İnsan İlişkilerinde Yansıtımlı Özdeşleşim", *Türk Psikiyatrisi Dergisi*, 17(1), s. 46-54.
- Habı, B. (2012). "Önsöz: Melanie Klein ve Yapıtı", *Sevgi, Suçluluk ve Onarım*, İstanbul: Kanat Kitap.

- Harris, P. (1997). "An Analysis of Melanie Klein's The Psychoanalysis of Children", *The University of Manchester*, London: Vintage.
- Kısa, C. (2013), *Nesne İlişkileri Kuramı ve Tanrı Tasavvuru*, Basılmamış Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü: İzmir.
- Klein, M. (2012). *Sevgi, Suçluluk ve Onarım*, İstanbul: Kanat Yayınları.
- Klein, M. (2014). *Haset ve Şükran*, İstanbul: Metis Yayınları.
- Klein, M. (2020). *Çocuk Psikanalizi*, İstanbul: Pinhan Yayıncılık.
- Masterson, J. F. (2014). *Psikanalitik Psikoterapilerin Karşılaştırılması: Gelişimsel Kendilik ve Nesne İlişkileri Kendilik Psikolojisi Kısa Süreli Dinamik Psikoterapi*, İstanbul: Psikoterapi Enstitüsü Eğitim Yayınları.
- Nyquist, O. (2013). "Who Becomes A Religious Fundamentalist?: A Psychoanalytic Exploration From The Perspective of Melanie Klein's Object Relations Theory", Sweden: Bachelor of Arts Psychology, Luleå University of Technology Department of Business Administration, Engineering, and Social Sciences Engineering Psycholog.
- Parman, T. (2021). "Freud ve Lacan'da Kıskançlık ve Haset", *Kıskançlık ve Haset, Psikanaliz Defterleri 7-Çocuk ve Ergen Çalışmaları*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Soylu, Ş. (2020), *Günhan Kuşkanat'ın Evvel Aşklar Masalı Romanında Nesne İlişkileri Bağlamında Aşk*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Yedi Tepe Üniversitesi, Karşılaştırmalı Edebiyat Bölümü, İstanbul.
- Steinbeck, J. (2017). *Cennetin Doğusu*, İstanbul: Sel Yayınları.